

Un racó per descobrir

Camins de muntanya, les valls de Puigpunyent

Per **Magdalena Prohens**
Fotografies de Xavier Barceló

Els antics camins de correu dels pobles de muntanya de Mallorca ofereixen la possibilitat d'observar ocells de diversos àmbits, ja que recorren zones prou diferents, com terres de conreu, garriga i forestals, tot i que també presenten certa dificultat perquè els ocells de bosc i els

rapinyaires que hi passen no sempre són fàcils de veure. La ruta que suggerim discorre pel municipi de Puigpunyent, des del coll des Grau cap al poble, per camins de muntanya que passen per les possessions de sa Comuna, sa Campaneta i Son Fortesa. Per arribar-hi s'ha d'agafar la carretera

MA 1101, que connecta Puigpunyent amb el municipi veïnat d'Esporles i que transcorre pel coll des Grau (460 m) i després per la bella vall de Superna.

La vall de Superna, situada a la part septentrional de Puigpunyent, es troba,

com el seu nom indica, sobrealçada o superior respecte als dos nuclis de població i permet vistes molt interessants dels penyals i muntanyes que hi ha al voltant, on molts cops hi sobrevolen corbs (*Corvus corax*), àguiles calçades (*Aquila pennata*), milanes (*Milvus milvus*) i voltors (*Aegypius mona-*

chus). A finals de juny de fa dos anys hi vàrem desenes de falcons de la reina (*Falco eleonora*) caçar, durant dos vespres seguits, el que semblaven libèl·lules. Va ser un espectacle emocionant que potser van protagonitzar els falcons de la colònia del P.N. de Sa Dragonera, a Andratx, que

és possible que s'hi haguessin desplaçat, ja que recorren grans distàncies en un dia a la recerca de menjar.

La nostra passejada comença just després del cim del coll, i a la següent volta de la carretera, a l'esquerra, just devora



d'una casa. Està senyalitzat com a ruta a peu amb marcadors de fusta del Consell. Fins a Son Fortesa hi ha un poc més de dues hores i dues i mitja fins a Puigpunyent. Tot just arribar ja hi podem sentir el cant dels rossinyols (*Luscinia megarhynchos*), si és època estival, i veure els omnipresents menjamosques (*Muscicapa striata*) anar i tornar dels cables d'electricitat. Els pinsans (*Fringilla coelebs*) també són molt visibles, ja que solen estar just vora la carretera. A pocs metres hi ha unes barreres que se'ns commina a deixar tancades. Tot d'una entrem en un camí on hi ha pins a dreta i esquerra i potser ja hi podem veure trencapinyons (*Loxia curvirostra*). De tota manera, ens passaran volant en grups sorollosos en nombroses ocasions durant la caminada i és impossible no sentir-los en un moment o un altre. Poc metres després, a la dreta hi haurà una reixa que ens acompanyarà fins al final de la pujada, mentre que a l'esquerra hi ha pins i alzines amb uns rètols que diuen, paradoxalment, "sa Comuna propietat privada". Els busquerets de cap negre (*Sylvia melanocephala*) i els de capell (*Sylvia atricapilla*) solen anar voltant per les mates que hi ha a la zona. Els ferrerics (*Parus major*) també hi són abundants, a vegades en colles nombroses que es desplacen amb gran soroll. Les falzies (*Apus apus*) i cabots (*Delichon urbicum*), en bàndols mixtos —els primers volant més alt i els segons més avall, com és habitual— solen ser-hi presents a la temporada estival, com també alguna oreneta (*Hirundo rustica*). A l'hivern també s'hi poden albirar grups de cabots de roca (*Ptyonoprogne rupestris*) i ulls de bou (*Phylloscopus collybita*), a part dels abundants ropits (*Erithacus rubecula*). Als reietons (*Regulus ignicapilla*), per la seves reduïdes dimensions, els podem sentir però és difícil que els arribem a veure. No per natural deixa de ser meravellós el canvi que es produeix amb la incorporació durant cada estació dels corresponents migrants i la muda de sons que s'hi produeix.

La pista forestal és prou ampla i la podem pujar pausadament, admirant la vegetació. La zona presenta nombroses espècies de garriga i muntanya com llentiscle (*Pistacia lentiscus*), estepa blanca (*Cistus albidus*) o càrritx (*Ampelodesmus mauritanica*) i diversos tipus de falgueres a les encletxes de les pedres, com falzia roja (*Asplenium trichomanes*), dauradella (*Asplenium ceterach*) o polipodi (*Polypodium cambricum*), a més de l'endèmica espinalera (*Rhamnus bourgeanus*) en forma de petits coixinets, entre d'altres. També hi ha flors com didaleres (*Digitalis minor*) i orquídiades, com a l'hivern la mosca negra (*Ophrys fusca*) i a la primavera les mosques grogues (*Ophrys lutea*). De tant en tant ens sorprendrà el bram d'alguna de les moltes cabres salvatges que peguen bots per la zona.

Quan arribam al capdamunt de la pujada, just després de les barreres de sa Campaneta, podem admirar un magnífic paisatge, amb el puig de na Fàtima (480 m) al darrere, el poble de Puigpunyent i les cases de son Fortesa al fons i el Galatzó a la dreta. Si s'hi puja de vespre s'hi poden presenciar boniques postes de sol, amb el cel vermellós, mentre se senten cantar el

sebel·lins i és possible que el Galatzó es cobreixi, de cop i volta, de boires esfilagarsades que avancen ràpidament, com si tenguessin tentacles, imitant formes capritxoses. Si s'hi està prou temps es possible veure-hi algunes de les milanes de la contrada i, amb tota probabilitat, alguna àguila calçada que potser intentarà fer fora dels seus dominis un intrèpid xoriguer (*Falco tinnunculus*). Els tudons (*Columba palumbus*) volant són molt nombrosos i a l'hivern fins i tot se'ns pot creuar algun ràpid falcó torter (*Accipiter nisus*). Els tords (*Turdus philomelos*) hi són bastant presents durant l'hivern, i de fet tota la zona fins a Esporles és coneguda per haver-hi diversos colls de tords, que han deixat rastre en la toponímia.

Trencapinyons, *Loxia curvirostra*Falcó marí, *Falco eleonora*

Després d'aquest mirador s'inicia una zona de grans pins que patí moltes baixes durant les ventades de fa tres anys, ja que en caigueren molts que deixaren el camí intransitable durant uns dies. Les restes dels pins talats encara són presents als costats del camí, on els troncs es van descomponent lentament. Tot i això encara és un pinar força impressionant amb fortes ventades durant la tardor. Poc després ja veurem les cases de sa Campaneta, actualment un agroturisme. El camí passa prop de la font de So na Jaume, ubicada en el fons d'una volta, que proporciona aigua a la finca per regar els fruiters que hi ha a les marjades. Més enllà hi ha una font de mina, la font del Pi, l'aigua de la qual es canalitza per mitjà d'unes canonades de plàstic. Nosaltres, però, seguirem cap

Ferrerico, *Parus major*

Vitrac, *Saxicola torquatus*



amunt, pujant per les restes del camí original. Passarem per l'humit alzinar, on també hi ha arboceres, i més tard trobarem indicadors cap al coll d'Estellencs (aquesta és pròpiament la carretera vella d'Estellencs, ja d'època romana), i cap a Puigpunyent. Nosaltres anirem cap a son Fortesa, on encara necessitarem més d'una hora per arribar-hi. Alternarem l'alzinar amb pinar i haurem de traspasar un portell amb co-

lumnes de pedra. De camí hi ha la font de la Muntanya, devora les cases del mateix nom, l'aigua de la qual es du cap a l'aljub de son Fortesa.

Les cases de son Fortesa estan situades en un promontori, envoltades de marjades, i amb una paret de pedra que tanca el camí a banda i banda, que ara és asfaltat i tacat de plataners a les voreres immediates a la casa. És una zona on es

poden observar fàcilment passeriformes, tant al tarongerar de devora les cases com més endavant a les terres de conreu, i és un bon lloc per observar els migrants estivals o d'hivern, ja siguin coa-roges, ulls de bou o menjamosques. També és fàcil veure-hi caderneres (*Carduelis carduelis*) menjant llavors de margalida als camps llaurats o busquerets de cap negre entre els esbarzers del torrent (on també s'hi poden sentir rossinyols) o als plataners, arbres als quals, si tenim sort, a l'hivern hi podem veure menjar algun grup de llunets (*Carduelis spinus*). Els verdelers (*Carduelis chloris*) i gafarrons (*Serinus serinus*) ens passaran volant o s'aturaran a cantar des d'algun posador.

Cap a l'estiu, quan han segat, és fàcil veure als camps que hi ha just al final algun sebellí (*Burhinus oedicnemus*) que pensa que el seu color críptic el fa passar desapercebut, immòbil rere algun rostoll, però visible pel seu volum i pel seu gran ull groc. Encara que no se'ls vegi, però, és molt fàcil sentir-los cantar molt a prop. Als pals de telèfon algunes vegades s'hi posen mussols (*Otus scops*) i fins i tot alguna vegada hi podrem veure un mostel (*Mustela nivalis*) o mart (*Martes martes*) botant les pedres dels marges. Una espècie molt fàcil d'observar caminant pel terra és el puput (*Upupa epops*), tot i que després de l'hivern també s'hi poden veure primaveres (*Oenanthe oenanthe*), les emmascarades sol·leres boscanes (*Emberiza cirius*) o sol·leres (*Emberiza calandra*) cantant damunt els ametllers, vitracs (*Saxicola torquata*) anant i venint des dels albons i herbes altes i les titines (*Anthus pratensis*) caminant pels rostolls. Per descomptat, però, les reines de la zona són les milanes, seguides de les calçades. Els corbs, grallant, també solen ser-hi presents. De fet, durant una època se'ls veia posar-se, horabaixando, en un pinar proper.

La volta acaba quan sortim per les barreres de la finca i entram en les últimes cases del nucli urbà. Encara meravella veure com tan a prop d'una zona habitada hi pot haver tanta diversitat de paisatges i d'ocells. •



Coaraja de barraca, *Phoenicurus ochruros*

Identificació

El capsigrany

Per **Xavier Llabrés**

Dibuixos de **Lupe Suárez**

El capsigrany (*Lanius senator*) és un passeriforme de mida mitjana amb una coa llarga i un bec relativament curt i gruixut amb forma ganxuda, a causa de l'especialització de la seva alimentació a base d'insectes, rèptils, petits mamífers i aus. La subespècie estival a les balears és badius i, quan l'observam al camp, es diferencia de la nominal especialment per l'absència de blanc a la base de les primàries. Normalment el trobarem atalaia a branques o a arbres de zones obertes, en les quals cerca el seu menjar. El seu reclam més característic és curt, fort i greu, tot i que al cant pot fer servir tota casta de notes melòdiques i un variat nombre d'imitacions de cants d'altres aus.

Adult: A més del que hem esmentat abans, el plomatge és molt característic: té les parts inferiors pràcticament blanques, igual que el carpó i les plomes externes de la coa, que en el seu conjunt fan un patró fàcil de diferenciar al vol, ja que les ales, coa i careta són negres, en contrast amb les altres parts del cos. L'única nota de color una mica més cridanera és des del front fins al clatell: els mascles el tenen de color marró rogenc intens i les femelles marró ataronjat més diluït.



Jove: El plomatge és marró clar favat amb les parts inferiors més blanquinoses. Ja els podrem destriar dels joves de la subespècie nominal pel criteri abans esmentat. Hi ha un tret característic que els també els distingeix fàcilment dels joves de capsigrany roig (*Lanius collurio*), fet especialment important al principi de la migració: les escapulars són brunes sense una marcada diferència de color amb el clatell ni gens de color rogenc; a més, són més clars, tot i que al camp es fa difícil apreciar diferència, especialment si les condicions de l'observació no són bones.

